

Študijná príručka: Stredná Európa

Táto príručka je navrhnutá tak, aby preverila a upevnila vaše vedomosti o geografických, historických, politických a kultúrnych aspektoch strednej Európy na základe poskytnutých materiálov. Obsahuje kvíz s krátkymi odpoveďami, námety na esej a komplexný slovník kľúčových pojmov.

Kvíz s krátkymi odpoveďami

Odpovedzte na nasledujúce otázky v rozsahu 2-3 viet. Vaše odpovede by mali vychádzať výhradne z poskytnutého textu.

1. Charakterizujte hlavné zmeny na politickej mape strednej Európy v priebehu 20. storočia.
2. Ktoré tri hlavné jazykové skupiny sa nachádzajú v strednej Európe a ktoré národy k nim patria?
3. Vysvetlite význam automobilového priemyslu pre hospodárstvo vybraných stredoeurópskych štátov.
4. Popíšte symboliku farieb a znaku na štátnej vlajke a znaku Slovenskej republiky.
5. Prečo sa nemecká populácia považuje za „starnúcu“ a ako štát kompenzuje tento demografický trend?
6. Aký je historický význam mesta Krakov pre Poľsko a ktoré pamiatky sa v ňom nachádzajú?
7. Uvedte hlavné poľnohospodárske produkty Maďarska a vysvetlite, ako prírodné podmienky ovplyvňujú jeho poľnohospodárstvo.
8. Čím je hospodársky významné Švajčiarsko, aj keď si zachováva neutralitu a nie je členom EÚ?
9. Aká legenda sa spája so vznikom dizajnu rakúskej vlajky?
10. Vymenujte aspoň tri hlavné turistické atrakcie v Prahe, ktoré z nej robia obľúbenú destináciu.

Kľúč správnych odpovedí

1. V 20. storočí sa región vyznačoval turbulentným vývojom. Po prvej svetovej vojne sa rozpadlo Rakúsko-Uhorsko a vznikli nové štáty ako Československo. Po druhej svetovej vojne sa opäť menili hranice a viaceré štáty sa dostali pod vplyv Sovietskeho zväzu ako súčasť východného bloku, oddelené „železnou oponou“. Posledná zmena hraníc nastala v roku 1993 rozpadom Československa.
2. V strednej Európe sú zastúpené tri hlavné jazykové skupiny. Germánska skupina zahŕňa Nemcov, Rakúšanov, časť Švajčiarov a Lichtenštajňanov. Slovanskú skupinu tvoria západní Slovania (Česi, Poliaci, Slováci) a ugrofínsku skupinu reprezentujú Maďari.
3. Automobilový priemysel je najviac rozvinutým odvetvím v regióne, najmä v Nemecku, Česku a na Slovensku. Nemecko je svetovo známe kvalitnými značkami áut ako BMW, Mercedes Benz, Volkswagen, Porsche a Audi. V Česku je kľúčová výroba áut značky Škoda, ktoré sa vyvážajú do viac ako 100 krajín.
4. Na slovenskej vlajke biela farba symbolizuje mier, čistotu a slobodu. Modrá predstavuje stálosť, vieru a vernosť, zatiaľ čo červená je symbolom energie, sily a krvi preliatej za vlasť. Štátny znak tvoria tri kopce (Fatra, Tatra, Matra) s dvojkrížom sv. Cyrila a Metoda.
5. Pre obyvateľov Nemecka je typické starnutie populácie, čo znamená, že pribúda obyvateľstvo v starších vekových skupinách a viac ľudí zomrie, ako sa narodí. Tento úbytok je početnosťou dopĺňaný najmä prisťahovalcami z krajín mimo EÚ, ktorí celkový počet obyvateľov zvyšujú.
6. Krakov bol stredovekým hlavným mestom a sídlom poľských kráľov. Jeho dominantou je kráľovský palác Wawel s katedrálou, ktorá slúžila ako miesto korunovácií a je miestom odpočinku významných osobností Poľska. Mesto je turisticky obľúbené aj vďaka svojej zachovanej židovskej štvrti.

7. Maďarsko využíva kvalitnú černoziem v Panónskej panve na pestovanie obilia, slnečnice, tabaku, zeleniny a najmä papričiek na výrobu svetoznámeho korenia. V živočíšnej výrobe je významný pasienkársky chov dobytka, koní, oviec a ošípaných mangalic. Teplé a suché letá podporujú poľnohospodársku produkciu.

8. Švajčiarsko patrí medzi najbohatšie štáty vďaka špecializovaným odvetviam. Je známe výrobou kvalitných hodínok (Omega, Tissot), čokolády (Milka) a syrov (Ementál). Významný je aj farmaceutický priemysel, bankovníctvo a celoročný cestovný ruch zameraný na Alpy.

9. Pôvod rakúskej vlajky vychádza z legendy z roku 1191 počas tretej križiackej výpravy. Po boji bola biela tunika vojvodu Leopolda V. úplne pokrytá krvou. Keď si odstránil široký opasok, pod ním sa objavil čistý biely pás, čo inšpirovalo dizajn vlajky.

10. Hlavné mesto Česka, Praha, je turistickým lákadlom vďaka mnohým historickým pamiatkam. Medzi najznámejšie patria Hradčany, ktoré sú najväčším hradným komplexom na svete, Karlov most ponad Vltavu a Staromestské námestie s historickým orlojom. Medzi ďalšie atrakcie patrí aj Petřín, Malá strana a Zlatá ulička.

Námety na eseje

Nasledujúce otázky sú určené na hlbšiu analýzu a syntézu informácií. Odpovede nie sú poskytnuté.

1. Analyzujte vplyv rozpadu Rakúsko-Uhorska a následného vplyvu Sovietskeho zväzu na politickú mapu a hranice strednej Európy v 20. storočí.
2. Porovnajte hospodárstvo Nemecka a Poľska so zameraním na ich kľúčové priemyselné odvetvia, zdroje a vývoj po páde východného bloku.
3. Diskutujte o úlohe hlavných riek (Dunaj, Rýn, Labe, Visla) v geografii, hospodárstve a doprave stredoeurópskych krajín.
4. Preskúmajte rozmanitosť cestovného ruchu v strednej Európe a poukážte na rozdielne atrakcie, ktoré ponúkajú alpské štáty (Rakúsko, Švajčiarsko) v porovnaní s krajinami Vyšehradskej skupiny (Česko, Slovensko, Poľsko, Maďarsko).
5. Vysvetlite, ako sú historické udalosti, ako napríklad druhá svetová vojna a studená vojna, stále viditeľné v kultúrnej krajine a na pamätníkoch miest ako Berlín, Varšava a Budapešť.

Slovník kľúčových pojmov

Pojem	Definícia
Alpy	Najvyšší horský masív v Európe, tvoriaci prirodzenú bariéru medzi strednou a južnou Európou. Ovpływujú cestovný ruch Rakúska, Švajčiarska a Lichtenštajnska.
Baltské more	More, do ktorého ústia rieky Odra a Visla. Prístup k nemu majú Nemecko a Poľsko a je navštevované lokálne kvôli chladnejšej vode.

Berlínsky múr	Najznámejší symbol studenej vojny a rozdelenia Európy na východnú socialistickú a západnú demokratickú časť. Rozdeľoval východnú a západnú časť Berlína v rokoch 1961-1989.
Čierny les (Schwarzwald)	Pohorie v Nemecku, kde pramení rieka Dunaj.
Dunaj	Rieka, ktorá spája štáty strednej Európy (s výnimkou Poľska) a odvodňuje ich územie do Čierneho mora. Je prepojená kanálmi s Rýnom a splavná po mesto Ulm.
Germánska jazyková skupina	Jedna z hlavných jazykových skupín v strednej Európe, do ktorej patria Nemci, Rakúšania, časť Švajčiarov a Lichtenštajncania.
Konurbácia	Oblasť s vysokou hustotou osídlenia vytvorená viacerými sídlami. Príkladom je oblasť pozdĺž rieky Ruhr v Nemecku (Dortmund, Essen, Duisburg).
Neutrálny štát	Štát, ktorý stojí mimo mocenských zoskupení a nezasahuje do sporov iných štátov. V strednej Európe si neutralitu zachováva Švajčiarsko a Lichtenštajnsko.
Panónska panva	Nízko položená oblasť, do ktorej klesá územie medzi horskými masívmi Álp a Karpát. Jej nížiny tvoria až 60 % územia Maďarska.
Pusta	Názov pre step v Maďarsku. Pôvodná pusta bola nahradená poľnohospodárskymi poliami alebo sa využíva ako pasienky.
Rakúsko-Uhorsko	Rozsiahly štátny útvar, ktorého súčasťou boli pred prvou svetovou vojnou časti stredoeurópskych štátov (okrem Nemecka). Rozpadol sa po skončení I. svetovej vojny.

Slovanská jazyková skupina	Jazyková skupina, do ktorej v strednej Európe patria západní Slovania: Česi, Poliaci a Slováci.
Ugrofínska jazyková skupina	Jazyková skupina, do ktorej patria Maďari. Maďarčina je považovaná za jeden z najťažších jazykov sveta.
Východný blok	Skupina stredoeurópskych štátov, ktoré boli po II. svetovej vojne desiatky rokov pod vplyvom Sovietskeho zväzu.
Vyšehradská skupina (V4)	Zoskupenie štyroch štátov – Česka, Slovenska, Poľska a Maďarska, ktoré v roku 1993 v meste Vyšehrad podpísali dohody o vzájomnej spolupráci.
Železná opona	Fyzická a ideologická bariéra, ktorá oddeľovala štáty východného bloku od zvyšku Európy. Tvorili ju ploty, signalizačné zariadenia a kontrolné pásmo siahajúce od Baltského mora po Jadranské more.